

Pápa tűzrendészeti szabályai 1822–1823-ból

Pápán, ebben az egykor végvárként fontos szerepet betöltő földesúri mezővárosban az első tűzrendészeti szabályok 1725. február 25-én születtek. Ezek határozottságára, szigorúságára joggal lehetett büszke akkor minden városlakó, hiszen a szalmatetős, nádtetős, faszindelyes házak között a tűz állandó veszélyt jelentett. A rendelkezések értelmében éjszakánként állandóan tíz strázsa volt talpon, akik elsősorban a tűzrendészeti szabályok betartására vigyáztak. Ismeretlen idegeneket, akik között gyújtogató is akadhatott, nem volt szabad éjszakai szállásra befogadni, a házak udvarán kádakban, hordókban vizet kellett tartani. Kemény törvények írták elő a kémények rendszeres tisztítását, szénát, szalmát, forgácsot, egyéb éghető anyagot csak keveset lehetett a háznál tartani, a gyertyák, lámpák használatát erősen korlátozták, s egyéb intézkedéseket is hoztak. Mindezek ellenére ebben a században gyakoriak voltak a városban a nagy tűzesetek, melyek hatására újabb rendelkezések, intézkedések történtek.

Egy évszázad múlva, 1822–1823-ban új, átfogó rendelkezés kidolgozására került sor. Ennek a kilenc paragrafusból álló városi törvénynek a kéziratot másolatát egy tudós honismereti szakember, Mezei Zsolt könyvtáros találta meg a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményének kéziratárában.

Ez a jeles dokumentum több szempontból is figyelmet érdemel!

Csak csodálni lehet, hogy a benne megfogalmazott rendelkezések mennyire alaposak, körültekintőek, célszerűek, mennyire alkalmasak a tüzek megelőzésére, az oltásra történő felkészülésre s a bekövetkező tüzek megfékezésére.

Bár a szöveg, a szóhasználat erősen eltér napjaink nyelvallapotától, a huszadik század végén is jól érthető a pápaiak számára. Az egész anyag kitűnően tükrözi a reformkort megelőző évek stílusjegyeit és helyesírását, így e szempontból is igen tanulságos. Minden bizonnyal német hatás, hogy a közneveket többségében nagy kezdőbetűkkel írták. Ezen nem csodálkozhatunk, hiszen a város iparosainak jelentős része német anyanyelvű volt.

A rendelkezésekből számos következtetés vonható le az akkori pápaiak életmódjáról, lakásvizonyairól, az élet szervezettségéről. Miután a városban a tűz elleni védekezés elsősorban a céhek feladata volt, azzal kapcsolatban is értékes adatokat nyerünk, milyen mesterségeket űző iparosok éltek a XIX. század elején Pápán. Egyenesen mehökkentő a céhek nagy száma ebben a korban.

Az első paragrafus a tüzeléssel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza, különösen nagy gondot fordítva a kéményekre, a kemencékre, a padlások és a konyha állapotára.

Az első rész szövege eredeti helyesírás szerint a következő:

„A Tüzi Veszedelemek el-távoztatására szükséges, hogy a Kémények jó Materialékból, és tágossan rakattassanak, keresztvasakkal, és nem fákkal, a'miért is a most találandó Keresztfákat is a Kéményekből szükséges léssen ki hányatni, és helyettek Keresztvasakat állítani, ezen okból minden ezután építendő Házakhoz a'mennyire lehet az építő Gazda a most le irtt módon Kéményt építtetni köteles léssen, mellyet ha rakatni nem akarna, arra ötet a lehetőségig ahozképest, a'melly Törvényhatóság alá tartozik, vagy Fő Szolga Biró Úr, vagy a Földes Uraság, vagy a Városi Elöljáróság kötelezze – süítő Kemencéket pedig a Konyhán kívül, vagy a Konyhába is sövényből tsináltatni szabad nem léssen, különben azokat ide értvén az eddig fenn álló sövény Kemenczéket is az illető Elöljáróság döntesse össze; – ugy szintén Padlástanal Konyhát tartani, abba tüzelni, a vagy a Padlást, melly legalább is Deszkából, és jól le sároztva készüljön, Nádból rakatni tilalmaztatik, és ezen okból a Nádból és Sövényből rakott Padlást az illető törvényhatóság által azonnal döntetessen le, és a I. N. Vmegye rendelése szerént az ilyen Konyha zárattasson bé. A fazekasok sem éjjel, sem szélben edényt ne égensenek, és szük helyre ne építtessék Kemenczéket, és ha veszedelmes helyen van az, megvizsgáltatván, rontasson el.”

Mint az első paragrafus utolsó mondataiból kiderül, a múlt században komoly veszedelmet jelentett a városokban a fazekasok kemencéiben nagy hővel égő tűz, mely erős szél, viháztatlanság hatására könnyen okozhatott tűzvészt. Minden bizonnyal ezért kerültek ki Pápán a történelmi városrészből a széles várárkon kívülre a hírnévnek örvendő fazekasok. Ennek is köszönhető, hogy a megismétlődő tűzvészek idején sohasem szerepelt a feljegyzésekben a Fazekas utca, mint a tűzvészek kiindulópontja.

A második paragrafus első rendelkezése szigorúan előírja a kémények negyedévenkénti tisztítását. Az olyan mesteremberek műhelyeiben, ahol gyakori a tüzelés, havonta írja elő a

rendelkezés a kémények seprését. A büntetés, melyet ennek elmulasztása esetén kiszabhatnak, jelentős összeg, esetenként négy forint.

Ellenőrzés is van, ezt választott személyek, polgárok végzik. Hozzájuk alkalmanként egy vagy két nemesember csatlakozik. Ők bizonyára a nemesi házaknál végzett ellenőrzés során léptek munkába.

A kémények mellett ezeknek az ellenőröknek a kályhák és kemencék vizsgálata is a hatáskörükbe tartozott. Más feladatuk is volt, melyet érdemes a második paragrafus utolsó mondataival felidézni:

„Ezen vizsgálóknak, vagy is úgy nevezett Füstjáróknak, mellyek a Házakhoz közel rakattattak, a Tulajdonossal hátrább, és a veszedelem okozás helyétől félre hordattassák, a tüzelésre alkalmatlan Házakat pedig bejelentsék, mellyeket a Nemes Vármegyének előbbi végzése szerint... Biró Urak kötelessége léssen lehuatni és össze rontani.”

A harmadik paragrafus egyetlen többszörösen összetett mondatban foglalja össze azokat a rendszabályokat, melyek a tüzesetek megelőzését szolgálják:

„Keményen tilalmaztatik Padlásra, Istállóba, Fészerekbe, és efféle helyekre Lámpás nélkül égő gyerityával, avagy eleven tűzzel menni, hamut a Padlásra, vagy más tüzet fogható épületbe hordani, Lent és Kendert Kemenczébe vagy Kályhánál szárogatni, és éjtzaka lámpásnál tilolni, sertést épületek között perzselni, uttzán, Udvaron, és Istállóban pipázni, aratáskor a Gabonát Uttzákra öszve hordani, és ott nyomtatni, és végtére a Városon lövöldözni, mindannyiszor, a' mennyiszor 4 forint, vagy a nemtelen cselédekre nézve 12 pácza büntetés alatt.”

A negyedik paragrafus az éjszakai órákra kiállítandó örök, strázsák ügyében intézkedik nagy gondossággal. Itt az is kiderül, hogy a szabályok nemcsak a tulajdonképpeni mezővárosra, az egykor fallal körülvett, végvárként szereplő városrészeire vonatkoznak, hanem a közvetlen közelében levő, önállósággal bíró két földműves településre is, melyeket ez a rendelet *Felső Majorok* és *Alsó Majorok* néven emlegetnek. Ez a három település csak 1842-től kezdve alkotott szerves egységet. Érdemes megemlíteni, hogy a *Felső Majorok* lakossága katolikus, az *Alsó Majorok* népessége református volt.

A terjedelmes negyedik paragrafus első mondataiban az éjszakai őrség szervezeti kérdéseivel foglalkozik:

„Az éjjeli Órakiáltók, vagy is Bakterok, kik egymást felváltva télen 9. nyáron 10. órától kezdve egész hajnal hasadtáig minden órát, mégpedig az éjjeli 12 órát is minden éjjel, és minden időben minden kivétel nélkül kiállítani tartoznak, a Belső Városba 6. – a Felső Majorokba 3. – az Alsó Majorokba 4. személyek állittassanak fel, és ezek az Uttzákat járni kötelesek. – Továbbá a Belső Városban ugyan 6 osztályban, vagy is 6. fő Uttzákra nézve, – a Felső Majorokban 9. – az Alsó Majorokban pedig 4. részre, és így az egész városba 13. osztályba fognak a Tűzjárók, vagy is éjjeli strázsák oly móddal ki állittatni, hogy minden osztályba éjfélig is két, éjfélután is más két alkalmas és erős Személyek fel és alá járva vigyázzanak, kik a nagyobb veszedelem és közönséges félelem esetébe sokasitassanak.”

A strázsákat házanként kellett kiállítani. Aki ezt elmulasztotta, az 4 forint büntetést fizetett. Ez alól sem a nemesek, sem a tisztviselők, sem az uradalom tisztjei nem mentesültek. Felmentést a középületek, templomok, zsinagóga, klostromok, iskolák, kórházak nyertek. Mentességet élveztek még a lelki tanítók, a rabbi és a professzorok.

Kivételt tett még a rendelet a vendéglősökkel és korcsmárosokkal, akiknek kötelessége saját épületükben éjszaka vigyázni és vigyáztatni, valamint a szegény özvegyasszonyokkal.

A további szervezési kérdésekkel részletesen foglalkozik a rendelkezés:

„A ki állittásnak rendesebb eszközlése végett mind a Nemes, mind a Nemtelen részről minden házok öszve irattatván, ebbül egy Lajstrom készittessen, melybe egész Esztendőtt által minden napra vagy éjjelre kire jön a strázsza állítás sora, feljegyeztessen és írásba minden Gazdának előre ki adattasson, hogy kire mellyik napokon kerül a sor. Az ezeknek a ki állására és kötelességek tellyesítésére való fel vigyázás, és gyakori véletlen megszemlélés a Városi Hadnagyok kötelessége léssen, a Bakterok is tartoznak a hibát és hiányosságot a Hadnagyok bejelenteni. – Hogy pedig a szabad és nemes Házakból is azon strázsák ki rendeltessenek, és azoknál a jó rend fenntartasson szükséges, hogy a Nemesség a maga Kebeléből egy nemes Birót, és 3. Kis Birót esztendőnként válasszon, és a Kis Birák is a strázsákra felvigyázzanak. – Bakterokat továbbá a belső Városban a polgárság 4-et – a Nemesség egyet, és a Zsidóság is egyet tartozik tartani, kiknek megfogadása a belső Városnak kötelessége léssen, úgy mindazáltal, hogy a Bakterok fizetése, és az azokkal teendő alku városbéli Fő Biró Urnak befolyásával, és megegyezésével tetessen meg, – és a Nemesség Bakterjének fizetését is a Nemesekre Járásbéli Fő Biró Ur vesse ki.”

Ez a részletes felsorolás a bizonyossága, hogy milyen nagy jelentősége volt ebben az időben az éjszakai őrökösnek. Érthető is, hiszen a zsuppos, nádfedelű és faszindelyes házak sora szeles időben percek alatt lángba borulhatott volna – tömegszerencsétlenséget okozva – megfélemlítő készenlét nélkül.

Az ötödik paragrafus a tűzoltás eszközeinek kérdésével foglalkozik. Ebből megtudjuk, hogy három nagy és tizenöt kézi fecskendő, valamint száz bőrvéder áll ekkor a város rendelkezésére. A további tűzoltó alkalmatlanságokról így intézkedik a rendelkezés:

„... mind a Belső, mind a Külső Városokban minden Uttzán egy hosszú Lajtorja, két Csáklya, és a mostani közönséges Kutak mellett lévő Kádakon kívül, minden Uttzán még egy közönséges Kád vízzel tele, mellyek is nyári időben minden héttben friss vízzel töltsenek meg. Mindezek a Város Hadnagyjának, és a Felső és Alsó Majoroki Biráknak vigyázása és felelete terhe alatt lesznek, a kik is annak okáért a mondott eszközöknek tisztán és épen tartására, és a Hibáknak igazittatására szoroson köteleztetnek ügyelni, hogy a fellebb 2-dik Paragrafusban említett Kéményjáró választott Személyek által, az illetén eszközök is időről időre megvizsgáltatván, hiányosság ne találtassék. Megjegyezni való pedig, hogy a közönséges Utzta Lajtorjait senkinek maga szükségére fordítani nem léssen szabad...”

Gondoskodik még a rendelkezés a tűzoltás céljára szolgáló pénzalap létrehozásáról s a városban lévő kutak számának szaporításáról. Azt is előírja az intézkedés, hogy az újak „Két csévére készült szívó kutak” legyenek. Kezdeményezés történt egy új fecskendő vásárlására is. Ezzel kapcsolatban a szövegben a következőket találjuk:

„A Tűz oltó Eszközök megszerzésére a Nemesség által most egyszerre és minden további tereh vagy következtetés nélkül tett segedelem summából és ajánlásokból pedig még egy Fecskendő szerzetessen, és ennek helye legyen a Borosgyőri Kapuhoz közel Obermájer Pék lakása táján felépítendő új épületben, melly-hez a Mtgos Uraság részéről Tek. Barcza Ádám prefektus, Ki ingyen, téglát, meszet és cserép zszindelyt adatni ajánlott, melly jó szívű ajánlás háladatos köszönettel fogadtatott.”

A hatodik paragrafusból kiderül, milyen jelzések szolgálnak tűz esetén a lakosság mozgósítására, s mi a feladata a városlakóknak. Ennek a bevezető része rendkívül szemléletes.

„A Tűzi jelre, mellyre szolgál a Strázsa lövés, Dobszó, harangverés, a Toronyból nappal Zászló, éjjel lámpás, – ez Előljárók a Rendtartás és munkára való nóggatás végett, a többi Lakosok pedig a tűzoltására a tűzhöz sietni köteleztetvén, hogy minden Czéhek, és minden rendű Emberek a tűz oltásba különös foglalatosságban jó rendel zavarodás nélkül munkálkodhassanak, e végre a következő Rend szabattatik.”

Elsőnek a lajtosok, fogatosok feladatát szabja meg a hatodik paragrafus a.) pontja:

„A Lajtosok magok Lajtos Talyigákkal, és minden lovas és szekeres lakosok a kiknek vizhordó lajtjok, vagy hordajok vagyon, szekerekkel elől állani, és vizet hordani, rész szerént pedig, kik hordós és Lajtos szekereibe fogni köteleztetnek...”

Serkentésként annak, aki elsőként érkezik lajtos kocsival, vagy fecskendővel a tűzhöz 5 forintot, a másodiknak 4 forintot, a harmadiknak 2 forintot helyez kilátásba a rendelkezés. Jutalmat kapnak azok az elsőnek és másodiknak gyalogszerrel érkezők is, akik különös szorgalmat, különös iparkodást mutatnak a tűz oltásánál és a mentésnél.

A b.) pont szerint a nagy fecskendőket a rézművesek, bádigosok, lakatosok, kovácsok, szeg- és zár csinálók, szappanosok és tímárok voltak kötelesek kezelni, tehát olyan emberek, akik mesterségüknél fogva valószínűleg legkönnyebben megtanulhatták e szerkezet működését és karbantartását, sőt idővel annak javítását is. A fecskendővel történő ismerkedés céljából negyedévenként gyakorlaton kellett részt venniük.

A c.) pontban foglaltak szerint kilenc iparág képviselői voltak kötelesek a kézi fecskendő kezelésére.

„... A Kézi Fecskendőkhez alkalmaztatnak az Ötvösök, Esztergályosok, Üvegesek, Gombkötők, Rézgombtsinállók, Szítások, Fésűsök, Posztó művesek, és Posztó nyirők, ki is magokat a Fecskendőben való bánásban fertály Esztendőnként gyakorolni köteleztetnek.”

A d.) pont a vederral oltók körét sorolja fel, s részletezi azt a felelősséget, mellyel eszközeik karbantartásáért tartoznak:

„A Bőr vedrekbe vizet hordani, és a tüzet öntözni köteleztetnek a Szijártók, Nyeregjártok, Tobakok, Kesztűsök, Sütsök, Csizmadiák, Magyar és Németh Vargák, kiknek is Bőr vedreik a Város Házánál álljanak, és minden Czéhnek különös Rudja légyen, mellyre a maga Bőr Vedreit aggassa, – s azoknak jó állapotban való megtartásokról az illető Czéhek felelni, és a benne ejtett kisebb kárt ki pótolni tartoz-

nak, a nagyobb és nevezetesebb kár azonban a Tűz oltó Casszából igazítottasson helyre; – a'ki pedig az eltévedt, és Tűz oltáshoz elhányt tűz oltó Eszközöket eltitkolja, és be nem adja, az az illető Birája által mint Tolvaj ugy büntetessen."

Ez a rendelkezés utolsó hosszú mondatában arról is rendelkezik, hogy a két külső városrésznek is legyen tűzoltó raktára, ahol az oltás céljára szolgáló eszközöket elhelyezik:

"Megkivántatik továbbá, hogy mind az Alsó, mind a Felső Majoroki Község a tűz oltó Eszközök számára egy különös épületet tessen, melybe hasonlóképpen számos Bőr Vedrek is szereztessenek bé."

Az intézkedés tovább folytatódik az egyes mesterségeket gyakorló céhek és iparosok feladatainak meghatározásával a következőképpen négy pontban:

„e.) A Lajtorjakkal, és Csáklákkal való munkálkodás a Mészárosoknak, Kőművesek, Ácsoknak, Molnároknak, Asztalosoknak, és Kerékjártóknak léssen kötelességek, kik e végre magokkal fejszét is vinni köteleztetnek Ugy szintén.

f.) Fejszékkel vizzel tele sajtárokkal, és vödörrel, ugy vasvillákkal, és vas kapcsokkal tartoznak ki állani minden faragó emberek, és paraszt Gazdák.

g.) A Kutakhoz, és Tapolcza vizéhez víz mérésre alkalmaztatnak a Kötéljártók, Kalaposok, Kapczások, Festők, Takácsok, és Fazekasok.

h.) Magok edényeikbe vizet hordanak, és a Tűzet öntözik a Kádárok. Magyar és Németh Szabók, Csapók, Szűr Szabók ugy szintén a Zsidók, és mindennemű fent meg nem nevezett Lakosok."

A rendelkezések szerzői arra is gondoltak, hogy legyenek becsületes polgárok, akik tűzvész esetén az égő házakból kimentett holmikra vigyáznak. Erre a célra öt céhet jelöltek ki. Bizonyos tehát, hogy abban a korban is voltak tisztességtelen emberek, akik hasznot akartak húzni mások szerencsétlenségéből.

A továbbiakban arról történik intézkedés, hogy a három városrész lakói megkülönböztetés nélkül kötelesek a tűzkár elhárításában részt venni, és éjnek idején a munkához szükséges világításról a gyertyák ablakba helyezésével gondoskodni.

Az i.) pontban minderről részletes tájékoztatást kapunk:

"Az Uttzára ki hordott Jószágra a Kalmárok, Könyvkötők, Órások, Bábsütők, Kenyér sütők vagy is Pékek fognak vigyázni a feleletnek terhe alatt. – Mind ezen kötelességek tellyesítésére a Város vagy felső és Alsó Majorokbéli Lakosoknak megkülönböztetése és kivétele nélkül úgy értendőnek, hogy a veszedelem esetén egygyikből a másikba a lakosok a kiszabott büntetés alatt tartoznak segítségre lenni. Meghatározatott az is, hogy ilyen esetben éjjel minden Gazda és Lakos az uttzára szolgáló ablakaikba legalább egy gyertyát gyújtson világitás végett; a vízfordó helyeken és az uttzák sarkainál és a jó rendre nézve egy egy lámpás állittasson fel, és annak meggyújtása azon ház gazdájának, vagy lakosságának kötelessége léssen. – A Fő vigyázás és Kormányozás végezetre az itthon lévő Megye Tisztviselőire, Uraság Tisztsegeire, és Városi Elöljárókra bizatik, és azoknak szivekre kötvén ajánlitatik."

A hetedik paragrafus a tűz eloltása utáni teendőkről intézkedik. Ebből kiderül milyen fontos szerepe volt ebben a korban a tűzrendészet terén is a céhmestereknek, akik felelősséggel tartoztak azért, hogy a céh tagjai becsülettel helytálljanak a veszedelem idején. A vész elmúltával nemcsak az ígért jutalmakat osztották ki, hanem keményen büntettek is. A büntetésből befolyt összeget, nagyon helyesen, tűzoltó eszközök beszerzésére fordították.

"A Tűznek eloltása után a városi Elöljárók szoros számat vegyenek minden Czéh Mestertől az eránt, hogy a Czéhbeliek hogyan teljesítették az elükbe szabott kötelességeket, és a'ki helyes ok nélkül a tűz oltásra ki nem állott volna, azt 2. forintra fogják büntetni, mely büntetésnek 1/3 része a Feladóé léssen. Mihez képest a Czéh mestereknek szoros kötelességekbe légyen, a magok Czéhéből való Mester Emberekre, és Legényekre a Tűzoltásnál szemes vigyázattal lenni, és hathatós rendelkezésüket oda intézni, hogy kiki a maga kötelességét pontosan tellyesítse a' miért is, ha a Czéh Mester találna helyes ok nélkül a tűz oltástól elmaradni, 4. forintra fog büntetődni. A czéhben nem lévő Mester Emberek, és egyébb fellyebb meg nem nevezettek, kik a ki szabott kötelességeiket nem tellyesítették a Nemesek Járásbéli Fő Biró, vagy a nemtelenek a Város, vagy Majoroki Biró által hasonlóképpen 3. Ftra büntetődjenek, mely büntetés Pénzek ugy a fellyebbi esetekbe kiszabott büntetések is a tűz oltó Eszközök beszerzésére fordittassanak..."

A nyolcadik paragrafus a tűzoltó alapba befolyt pénzek nyilvántartásával, a számadás elkészítésével foglalkozik. Arról is rendelkezik, hogy tűzoltó eszközökről megfelelő nyilvántartás, inventárium készüljön.

„A most említett büntetés Pénzeknek, szinte úgy mint... a Ház vevők által fizetendő summáknak bevétele, a tűzoltó szerszámoknak beszerzésére, és ezekről teendő számadásnak elkészítésére nézve szükséges egy Perceptornak ki nevezése, mely a Városi Nemes Urak, és a Polgárság, és Városi Tanács Közmegegyezésével történnyen meg, és ezen módon azon Perceptornak, kinek is Esztendei Jutalma a bejövő Summákhoz alkalmaztatva határozta meg, – a Nemesség büntetés pénze pedig az Esztendő végével a helybeli Fő Biro Urnak Assignatiója mellett adattasson által. – Kötelessége legyen pedig azon Perceptornak rendes Számadását esztendőnkét elkészíteni és azt mind a Földes Uraságnak, mint a Nemességnek vagy Nemes Birónak bemutatni. – Szükséges végezetre az is, hogy minden némű Tűzoltó eszközökről mind a belső Városba, mind a Majorokba egy hiteles összeírás, vagy is Invertárium készíttessen, mely a Nemességgel is közöltessen.”

Az utolsó, a kilencedik paragrafus arról rendelkezik, hogy a tűzoltó rendszabályok mindenkinél tudomására jussanak. Ennek érdekében a szükséges számban kinyomtatásra kerülnek, így megfelelő áron hozzáférhetővé válnak, de szóbeli oktatásra is sor kerül a céhek negyedévenkénti gyűlésén. Ez a kitűnő dokumentum a következő mondatokkal zárul: „Végtére, hogy ezen Rendelések minden Lakosoknál tudva legyenek és senki magát ne menthesse, mintha kötelességét nem tudta volna, a' végre ezen Rendelések ki nyomtatván ezeket ki nyomtatva az igazságosan ki szabandó áron minden Házi Gazda, és minden Czéhek tartoznak megvenni, és különösen minden Czéhek kötelesek lesznek ezen Rendeléseket minden fertály Esztendőbeli Gyűléseikben mind a Mester Embereknek, mind a Legényeknek együttlétében fel olvasatni, sőt minden idegen Legényeknek a' mikor itt munkára állanak, szükséges legyen tudokra adni, hogy a Tűz oltásra nézve mitsoda kötelességek vagynak eleikbe szabva.” Ilyen nyomtatvány minden bizronnyal készült is, de érdekes módon mindeddig egyetlen példány sem került elő belőle.

Íme ilyen gazdag anyagot tartalmaz az 1822. február 16-án meghozott tűzoltó rendszabály, melyet 1823. június 25-én véglegesítettek, majd egy tekintélyes, művelt városi polgár, Eöri Szabó Gábor, a bizottság jegyzője írásba foglalt, hogy a következőkben évtizedeken keresztül szolgálja Pápán a tűzvédelem ügyét.

Az egyes paragrafusok tökéletesítése természetesen tovább folytatódott mindaddig, míg 1872-ben meg nem alakult a városi önkéntes tűzoltóság, mely új alapokra helyezte a tűzvédelmet. Ez nem is lehetett másként, hiszen akkor kezdődött a céhek felbomlása, így az ő szervezetségükre, mozgósító erejükre nem lehetett többé számítani. Szükség volt tehát egy új, hatékonyabb szervezeti formára, mely átmenetet jelentett a XX. században megszülető hivatásos tűzoltóság felé.

Huszár János

Kerekes Simon kolozsvári csizmadialegény vándorútja és megfigyelései

A Kerekes-család

Nemrégiben kezembe került egy kopottas, ám új korában szép kiállítású „Emlék-könyv”,¹ melyet hajdani tulajdonosa valószínűleg az 1896-os budapesti millenniumi kiállításon vásárolhatott.² Lapozgatva a kötetet azt észleltem, hogy ez egy utazás dokumentuma. Az albumszerű könyvben a napló és az emlékirat műfaji jegyei keverednek: van olyan részlet, amit a szerző naplószerűen jegyzett fel a történes időpontjában, s van olyan is (ez a nagyobb terjedelmű rész), amit emlékiratnak tekinthetünk, mivel az írója utólag, emlékezetből, már idős korá-

¹ Az „Emlék-könyv” tulajdonosa Wölfer Lajos Győr, Zrínyi u. 53. sz. alatti lakos, aki rendelkezésemre bocsátotta az erdélyi családi gyökerekkel bíró, már elhunyt felesége iratai közül Kerekes Simon vándorlási naplóját. (Szívességét ezúttal is köszönöm.)

² Az „Emlék-könyv” (továbbiakban Napló) borítóján gazdag ornamentális díszítéssel készült stilizált kopjafa, kör alakú fejrészében lévő szöveg: Budapesti Millenium Kiállítás 1896. A kopjafa szára terekedő szalagon az „Emlék-könyv” felírás olvasható. A bordó színű borítón a rajzolatok és szövegek arany színben készültek, jellegzetes ünnepélyes, a korra jellemző historizáló stílusban.